

“OČE”, – REČI ĆE...

(Iz zbirke pripovijesti *Glasovi iz tišine*)

Na brežuljku s ostatcima staroga grada, pokraj rijeke gdje je visoka padina obrasla johama, ima kupina, ali i zmija, pase stado krava. U podnožju brda šljunčana je jama koju je iskopalo jaružalo, u njoj sjedi dječak i čita knjigu o staroj Grčkoj. On ne traži kupine, ne gleda u krave. “Neka krave, – misli on, – pase otac. Ionako nema što raditi, a meni je vrijeme dragocjeno, ja moram čitati, jer postoji nešto što ne mogu iskazati riječima i nitko to ne shvaća, iako to ‘nešto’ može biti važnije od svega.” Obuven u teške čizme, oko stada hoda otac. Čizme su mu našuljale pete, od hodanja ga bole goljenice i on, pucketajući bičem prema kravi koja je pobjegla naprijed, hramajući se penje na vrh, osvrće se, želi vidjeti gdje je to dijete. Neka sada i on ide čuvati krave, dosta mu je te nauke, od knjiga ionako nema kruha. Ali dijete čami u kopu šljunka, njegove gole goljenice na kamenčićima podvijene su. Vjetar mu baca pijesak u oči, pijesak šušti na stranicama otvorene knjige, kao da još jednom pokušava zamesti Akropolu. On rukom otire pijesak sa slike i poduprijevši rukom bradu ponovno se nagnje nad knjigu. S padine se pijesak osipava u njegovu kosu, dok se on leđima prislanja uz pješčani zid, a s kose klizi niz tanak vrat.

A otac hoda gore, osvrće se na sve strane, dugo gleda u grmlje gdje su kupine i s vremena na vrijeme uzvikuje djetetovo ime, ali vjetar raznosi slogove i otac, nakon dozivanja, otvorenih usta hoda po brdu, a čizme šljapću kao da su napunjene vodom. Nebo se natmurilo, oblaci plove i plove, polja su prazna, jesen je, na zemlji se više ne čuju krici ždralova. Na neobrađenu polju leluja trava, drveće šušti prorijeđenim listovima. Lijevo od brežuljka s ostatcima staroga grada je cesta, ali njome više nitko ne prolazi. Na zapadnoj padini brda mala je koliba, u daljini zapušteno groblje.

Na istoku, oko pola kilometra dalje je gradić. Crvene cigle mlina, skladišta i mali trg pokraj prodavaonice. A na jug i sjever protežu se polja i razbješneli vjetar udara u bradom obraslo očevo lice, u dlakave grudi kroz rastvorenu lanenu košulju. Iznad njegove glave, koju pokriva iznošena kapa, iznad gradića, iznad stada krava, iznad praznih polja, iznad kućice koja stoji na padini, iznad djeteta koje čita u kopu šljunka, plove i plove oblaci, plove u smjeru Akropole.

Otac stoji na brdu okrenut prema vjetru i oči su mu suzne.

Sumrak je, iznenada se pojavi oblak, na Akropolu se spušta kap kiše. Laktom, jer su mu dlanovi puni pijeska, dijete otire kap, gura knjigu pod pazuhu i, ostavivši u pijesku tragove svojih goljenica, trkom jurne u kupinjak. Žurno je nabrao šaku kupina, nekoliko ih zgnječio, namrljao usne i ruke, nijedne nije pojeo, otrči k ocu, daje mu bobice i, pruživši zamrljane ručice, stane mu nasuprot. Bobice su dokaz da on danas nije čitao, već je našao bolju zanimaciju. Zato mu otac sutra ne će moći reći: “Što si to tamo našao, u tim knjigama?”, jer sutra ne će više biti kopa šljunka i morat će čitati pred očevim očima, negdje na panju.

Ispod spuštene, u stranu naherene kape, u te ručice gleda otac i jedva se suzdržava da ne prasne u smijeh. Ovratnik njegove košulje izlizan je, koljena malko savijena. Kada dijete odlazi, kada se spušta niz padinu, otac gleda za njim, gleda kako se udaljava, trči

kravama iza leđa, objema rukama maše i tjera ih prema ogradi. A polja sve više tamne, vjetar na brdu postaje jači, strašno je, mrtvo mjesto, na padini se kida drveće. Kapi postaju gušće. Utjeravši krave u ogradu, oni ulaze u kolibicu.

U malen stakleni kvadrat udara kiša. Na stolu je lončić mlijeka. Sve je tamnije i tamnije. Ljudski glasovi u sumraku tihi su, ti glasovi u maloj kolibici prije no što padne noć, dok kiša kucka o prozor. Na brežuljku s ostatcima grada, na poljima je kiša i večer. Vjetar otkida lišće s drveća, kao lišće spuštaju se i glasovi i riječi.

“Oče”, – reći će on nakon mnogo godina prolazeći cestom kroz ovo, već do polovice metalnim čeljustima, oglodano brdo. “Oče...”, opet će reći prolazeći temeljima te kućice i ostatcima peći od cigala, – kada bude potpuno isto takvo predvečerje, prije kiše, kada oblaci budu opet plovili u smjeru Akropole, samo će brdo već biti prazno, i zastat će na dijelu kopa šljunka, na kojem je nekada utisnuo tragove svojih golih goljenica.

Bronius Radzevičius

BESKRAJNA JASNOĆA DANA

(Iz zbirke pripovijedaka *Prema oblacima*)

Procvali vrt. Dok vjetar puše, latice se osipaju na svadbenu stol, zapliću se mladju u kosu, padaju u tanjuriće s medom. Nedaleko su pčelinje košnice, livade, rječica, pocrnjeli željeznički nasip. To je predgrađe – gradska buka ovdje se gotovo i ne čuje. Tamnokosi svirač izbočenih jagodica, stojeći uz ogradu, primorava na plač harmoniku, ali njezin zvuk rijetko dopire do ušiju svatova za stolom. Tek poneka misao, ganutljivija od melodije, nakratko se prenosi u polja predgrađa, gdje pasu koze, dašće vlakic puštajući u jasno nebo oblačić dima i pobuđuje sjećanja – a ona su najčešće bolna, žalosna – u tome je njihova jasnoća i ljepota... Nebesko plavetnilo, visoko, rezonantno – pod njim je i huk vlaka zvonkiji, i pjesma zvučnija, i melodija harmonike, rekli bismo, odjekuje s prašnjavih putova, sa zelenih večernjih borova. Mladi muškarci, koji su doputovali iz većeg grada no što je ovaj, staju u krug i započinju pjesmu. Ruke na ramenima, zabačene glave, melodija prenosi u drugo vrijeme, u daljine, iako oni ostaju ovdje, pokraj stola zasutog laticama. Nježni naleti vjetra njišu odjeću mlade, njezini su obrazi zažareni, oči blistaju, ponešto drhtavim prstima ona neprestano popravlja rubac. Bistra vragolanka, ona se i sada, čini se, jedva suzdržava da ne izvali neku šalu. Uzvišeno je svečano lice mladoženje. Čini se da on i ne primjećuje kako se uza nj privija njegova mlada žena: u duši su jasne daljine. One svjetlucaju kao svjetlost, kao čitav život još jutros, dok su prohladne prve zrake

bojažljivo doticale ispucali dovratnik vrata – takav, kakav je i na njegovoj rodnoj kući, – prelazile po krošnjama cvatućih jabuka, ali u njima je već bio skriven predosjećaj vrućeg podneva i prašnjavih putova. Kada sunce dostigne zenit, kada se pred očima pruže polja s obilježjima jeseni, mnogo će već biti prijedeno, proživljeno. U prostranoj dolini Njemena zateći će ih prohladan pun Mjesec koji se uzdiže iznad šumaraka, noć će odisati mirisom pokošena sijena. Neizrecivo, dugo skrivano, razotkriveno uzbuđenje oboma će stegnuti grlo – ne će li ga svugdje tražiti?

Raspoloženje koje je tog svečanog jutra obuzelo mladoženju, ne napušta ga ni sada. Rijetka su takva vjenčanja: raspoloženje sviju vedro je, blagdanje, ne od vina, razgovora, svakojakih aluzija... Ta svečanost kao da se širi od mladenaca, njihova uzvišenost prelazi na sve mladine bližnje: na staru majku – ona s vremena na vrijeme ustaje donijeti meda, – na oca, ciglara, velikih ruku s izbočenim zglobovima, na mladinu sestru. To je krupna žena srednjih godina, pjegava lica. Na njezinim koljenima punačko je djetesce, pokraj njih sjedi muškarac – djever, visok, koščat, on doista ne može odvojiti oči od svog djeteta i majke.

Mladoženja se zove Albinas. Nevisok muškarac, široka čela i šiljasta lica, živi u svijetu u kojemu je odviše svjetlosti. On pleše malko okrenut, ponešto iskrivljen, promatrajući kroz nježan profil mlade suncem oblivena polja, krovove pocrnjele od žege. Mlada se povremeno odmiče, naklonivši glavu gleda u svog izabranika – zašto je on tako svečan? Na krajićima sočnih usana urezan je nježan smiješak, ona pokušava odgonetnuti kamo lutaju muževljeve misli. To govori o njezinu umu, ženskoj, ponešto radoznoj mudrosti; ona će čuvati muža, ne dopuštajući ponosnim mislima i zanosima da ga otrgnu od jednostavnih zemaljskih stvari od kojih se sastoji životna svakidašnjica, znat će ga podsjetiti kada treba ustati od pisaćeg stola, od knjiga i donijeti iz dvorišta osušene pelene, otići u trgovinu...

Tu je još i tužan, svjetlokosi muškarac lijepoga, pravilnog lica, od dvadesetak godina, mladoženjin prijatelj iz djetinjstva. I on bi želio slično proslavljati svoju svadbu, no djevojka u koju je zaljubljen najbesramnije ga vara. Primoran je slijediti svaki njezin korak, svaka njezina riječ u njemu izaziva beskonačnu sumnju. Neopisivo je kako se on muči i grize. U sebi krije bol, nastojeći ne odati se ni najmanjim pomakom ili riječju. Kakvo je njegovo stanje, prijatelj zaslijepjen srećom ni ne naslućuje. Zato je počeo loše učiti i bio je izbačen iz instituta. Ostat će zatucan, skitnica, uvjeren je u to. Raduje se što ga je prijatelj, ništa ne sumnjajući, pozvao na svadbu i sada sjedi uz takav stol, često ga mole da započne pjesmu. Bolje da ne primijete (bila bi sramota) da je primoran sve obmanjivati; teško je zabrinut zamišljajući ono vrijeme kada će se oči sviju njih (i njegova prijatelja) otvoriti, svi će vidjeti da je onajput uz lijepi svečani stol sjedio prikriveni skitnica. Guši se od svoje ništavnosti. A tu je još, baš kao namjerno, taj nasmiješeni fotograf sa svojim aparatom, namjerivši se upravo na nj. Zašto on sjedi ovdje? Bilo bi bolje da se kao prebijeni pas vuče uz prugu, da u dućančiću kupi jeftino vino, da se baci negdje uz ogradu i da gleda, gleda u oblake – tã nebo se neprimjetno zamutilo na rubovima; da gleda u lake paperjaste oblake, bijele kao izigrana mašta njegove pokojne majke. Eto što čeka njezino ljubljeno dijete: ispijena boca lošeg vina, kao prljava pokidana plahta naoblačen nebeski pokrivač i postelja uz tračnice...

Položaje u društvu dobit će četiri njegova prijatelja s kojima se vozio ovamo usputnim automobilima, s kojima se zaogrnuo istom ceradom štiteći se od pljuska, s kojima je za

zajednički novac kupio piće i darove mladencima. Svi su oni studenti četvrte godine. Tomas, plečati galamdžija iz Suvalkije*, koji voli raspravljati o apstraktnim temama, iako je njegov um inertan, mlak – tã najčešće i nastojimo pokazati one karakteristike i sposobnosti koje nemamo – pravi se dobroćudan, ali svugdje vreba priliku da nešto zgrabi, uzme sebi. No, za znanost je darovit, to nitko ne može poreći. Lijepa budućnost čeka Jonasa, mršava, probljedjelog, inteligentnog mladića. On je marljiv, pouzdan, savjestan, vrlo načitan. Andrius – tako se zove onaj rastuženi mladić – osjeća prema njemu najveću simpatiju. Treći njegov suputnik, Vilius, slatko je ljubazan, miljenik djevojaka, duša amaterskih društava. Zadnji neće ostati ni živahni Juliukas, pravi knjiški moljac. Ni njemu zasad ne ide loše: hoda za jednom djevojkom krupnih grudi, raspuštenom i poprilično starijom od njega, koja se povlači i s drugima – to svi znaju. Juliukas sve pokušava navesti Andriusa na razgovor, udara ga u bok, probada ga žalobnim očima. Juliukas je možda i najmarljiviji od njih. Djetinje lakovjeran prema svima u želji da se ulizuje; mladićeva druželjubivost Andriusu je bila odvratna, osim toga, Julius je glasovao da Andriusa udalje iz instituta.

S beskrajnim bolom u srcu on je gledao u drveće koje je promicalo sa strane: šibano kišom, kidano vjetrom, klečeći u razmočenoj glini, ono je jurilo u stopu kao da pokušava reći nešto važno, iz daljine, stapajući se sa sivom beskrajnošću dana. Tomas, pokazujući svoju erudiciju, mnogo je pripovijedao o kraju kojim su prolazili, spominjao je nazive mjesta, datume, pričao o običajima... Međutim, samo je on, Andrius, taj kraj volio, volio svim srcem, svom dušom. Bilo mu je gnusno gledati kako oni kao prestrašeni vrapci uzlijeću od nekog bijednika sa zagnojenim očima, kako knjiškim rječnikom zapodijevaju razgovor sa staricom u kariranoj marami. Cvijeće iz staklenika... Ono će narasti, procvasti i možda dati plodove, ali što ono zna o bodljikavim cvjetnjacima uz ograde, o povicama pijanaca uz ceste, o klonuloj glavi, očima koje gledaju u hladna sazviježđa, o jarkom crvenilu iznad začađenih krovova grada ili prostranih polja, o svjetlucavim kapljicama na suncu koje u travnju kapaju s krovova, o bistrini proljetnog neba... Eh,... o još mnogo čemu. Pravi osjećaji ne znaju za jezike – oni stišću usne, oduzimaju dar govora. A njegovi beznačajni prijatelji tako vole brbljati o svojim doživljajima. I uvijek knjiškim, knjiškim, knjiškim rječnikom...

Kada bi se život odvijao onako kako je Andrius predvidio, onda bi možda tu jedina žrtva bio on, a svim ostalim znancima, s kojima se uspoređivao, kojima je želio biti nalik, ali zloduh mu je podmetnuo nogu (i čemu je to bilo potrebno?, zašto?, a možda je i trebalo, što mi znamo), ići će izvrsno. Međutim, život je tajanstven, ne možemo predvidjeti budućnost – ni svoju, ni svojih bližnjih. Možeš samo reći: danas je dobro, sutra će možda biti dobro, prekosutra...

Svake sekunde, svakog trena nešto nekoga zadesi. Jedni, koji lako svladavaju beskonačne teškoće i zapreke, podižu se kao na krilima, ali odjednom – stanu, ili još gore, pogubno lete prema dolje, beskrajno zapanjujući sve. Drugi, gle, puzeći, padajući; guraju ga, gone ga, – uspravlja se, uzdiže u takve visine da... Treći se kreće polako, mirno, sve nevolje ga nekako obilaze. Ali ni tu ne možeš reći što će biti dalje.

Prolazile su godine, proljeća su vijavicom raznosila cvijeće u vrtu u kojemu su nekad, za jasnog proljetnog dana, sjedili svatovi. Zahvaćen srčanim udarom, na pragu je pao

* Pokrajina u Litvi (prim. prev.).

mladin otac. Teško škripeći otvaraju se zahrđale šarke vrata na trijemu, kroz njih izviruje drščući štap starosti. Mladencima je neko vrijeme išlo dobro. Obranili su dizertacije, dobili dvoje djece, mnogo su putovali. Dobro je išlo i njihovim prijateljima, poglavito Juliukas. Njegov način hodanja postao je pocupkujući, širok, izdaleka bi ga primijetio na ulici, iako je malen. Ali, nevjerojatno: Tomas je postao bijedni pijanac, Viliusa je ostavila žena, Jonasa su izbacili iz instituta, a Andrius, koji je najviše od svih njih bio vrijedan sažaljenja, popravio se, probudio iz nezdrave ljubavi i očaja, završio školu, oženio se... Sada ima vrlo mnogo one sreće na kojoj je nekada tako zavidio Albinasu. On sada gleda pravo u ljude, s povjerenjem, dodjeljuju mu rukovodeća mjesta... No, a njegov prijatelj... Albinasa nema više među živima, počinio je samoubojstvo, zahvaćen ludilom, bojeći najcrnjom bojom čitav svoj život, koji se probijao kao najjasniji dan usred ljeta. Možda je i previše bilo te svjetlosti, tko zna. U mislima je neprestano gledao: prijateljeva rodna kućica sa šupljim zemljanim podom, zrake puze po zidovima oblijepljenima požutjelim komadima novina, a on, jadni dječak, sjedi uz stolić zatrpan prljavim posuđem i čita knjigu; iza njegovih leđa, u zaprljanoj suknji, na tankim je, od reume zgrčenim nogama, majka – možda ona i želi reći nešto nježno svom djetetu, možda traži neko jelo, – na peći; gundalo otac, čita novine i molitvenike – s vremena na vrijeme začuje se njegov glas, opor, zlurad... A iza prozora svijetli vrlo hladan dan, u gradiću bruje zvona, odnekuda dopire miris peciva. Dijete obuzima takva bezgranična bol i takva žalost, a s njome i pomiješan predosjećaj velikog blagdana, da ga to ne će napustiti cijeloga života.

Ako je ljeto – tamo, iznad neobrađena polja, treperi užareni zrak, suhe su grane jabuka, u vrućem pijesku čeprkaju kokoši, u gustu pocrnjelu travu ugazi majka, vrela vjetar udara joj u lice opareno vrućinom i takvo treperenje kobiljih krilaca – čini se kao da preko ugara protrčava plamen. Sve je tu pokidano, zapušteno: starim pocrnjelim alatkama zatrpan je ulaz u žitnicu, hrpe šiblja, istrošena oplata krova, iskrivljeno, potrgano vitlo bunara, ali nagneš li se preko kamene okosnice, u lice će ti zapuhnuti slatkasta pješčana voda; u košuljici koja leluja na povjetarcu on trči preko ugara, tamo gdje je spasonosna hladovina pokraj izvora, gdje su crne johe, usporeni tok rijeke, ali i majčin glas dolijeće za njim. (“Albinukase, Albinukase, gdje si?... Pričekaj.”) Ah, ta ukočena majčina gesta, lice izbočenih jagodica, kratkovidne oči koje se osvrću prema zadimljenim daljinama. Oh, jadno, poderano njezino dijete – zašto je stalno trčalo iz kuće, zašto je od iznenađenja razrogačenih očiju gledalo u svijet, zašto je njegova duša uvijek bila prepuna svetog očekivanja? Zašto nitko – ni knjige koje je u naručju dovlačio iz gradske knjižnice, ni energičan rukopis najboljeg učenika po izgrebanoj ploči, ni prašnjava polja cvatućih gorocvijeta, ni crne johe što su se njihale u pozadini – tako je jasan miran njihov odsjaj u zrcalnoj vodi, – ni grmlje koje je bacalo sjenu iza prozora, ni kokodakanje iznenadno preplašenih kokoši pustog zamrila prazničnog dana, ni zveket vjedara, – nitko nije mogao reći što ga čeka? Zašto ga nitko nije upozorio dok je on, bivalo je tako, izvirujući iza debla nagnute johe, gledao unatrag, slušajući kako negdje daleko u brdima škripe presušeni kotači? Kamo je cijeloga života trčao gušeći se, ne povraćajući disanje, uzdišući neprestano od čuđenja, neprestano se osvrćući? Zašto je tako smiješno hodao na prstima pokraj bijela lijepog ženskog tijela? Zašto je majčinu dronjavu odjeću vidio u renesansnim platnima na ramenima svetaca? Zašto mu je pocrnjeli dovratnik vrata, koji je neravno istesao lijenčina otac, kasnije djelovao tako nezemaljski, a krivim majčinim nogama izgažene cipele od cerade, ostavljene pokraj kreveta izjedena crvotočju (njihova slika dugo je ostala u sjećanju iz djetinjstva), vidio je na slici jednog nizozemskog slikara? Zašto je cijela

njegovog života bila tako oživljena? Mnogo bi ovdje moglo biti takvih “zašto”, ali tko će nam na njih odgovoriti?

Sada ga šibaju zli jezici, bdije naricaljka borova iznad njegova groba, ali i ona je neizrečena, prigušena. I nitko ni ne naslućuje koliko je mnogo svjetlosti bilo u njegovu životu. Svaki bijedni slabić, nevaljalac, koji nema ni stoti dio ni sposobnosti, ni energije koju je imao Albinas, zbog nečeg se osjeća nadmoćnijim od njega: čudno se krevelji kada se izgovara njegovo ime, pravi mudar izraz lica, značajno šuti ili počinje trijezno raspravljati, razborito, previše razborito. Taj osjećaj nadmoći ne napušta ih ni onda kada, stojeći u malim parkovima, drže vrčeve piva, kupuju kefir, guraju u torbe knjige. Što su radili, govorio je Albinas, sada im je čudno, čitav njegov život oni uzimaju “pod navodnicima”, u svaki korak gledaju s bojažljivom pažnjom, sumnjičavo. I nitko ne će reći: takva duša je propala! I nitko ne će povjerovati da je on bio prepun sreće. Vi, izvori vrtložne radosti, vi, cvjetnom pjenom poprskana zavičajna proljeća, ti, bršljane koji se obavijaš okrnjenim lišćem, praveći skulpture i stupove i ti, divlja ružo ruševina, vjerojatno biste mnogo mogli ispričati o tomu. A na njihovu je jeziku siva ispraznost, zveckanje retorti i skalpela, dugi mračni hodnici, zadasi kemikalija, blijeda poslušna lica, otupjeli pogledi i uslužni koraci, bezvoljne, apatično ispisane riječi; ovdje svi žure, uzbuđuju se, šapuću, sliježu ramenima, ovdje je tako mnogo onih koji žele pružiti savjet, pomoći, tako mnogo riječi optužbi i utjehe. Ali, tko čami tamo u kutiću, uperivši velik, previše prazan pogled u prozor iza kojeg je siva vlaga koja nagrizala zidine? Pustoš, Praznina – Ništa, Ništa, najvidljivija – svima upada u oči, kako-tako se pokušava prikriti, pritajiti, ali je od toga još užasnija Besmislenost, Slučajnost, čudan spoj gena i atoma, posljedica, neizbježnost, nešto objektivno. Ali što će njemu, koji čuču u kutu, što će njemu sve to, ako ga ne spase nego ga unište, gurnu ukraj od svijetu, od sebe, od svega što je živo? Što traži njegov pogled? Možda cvijet, možda neku ljekovitu travu, možda se od nekih proljetnih biljaka uči izdržljivosti? Tko zna.

Ali, zapodjene li tko razgovor s udovicom koja ovaj tren sjedi u praznoj sobi zaogrnutu u crninu i gleda kako se igraju djeca – sedmogodišnji dječak i djevojčica nešto mlađa od njega, – kako crtaju ili grade kule od kocaka, kako se pogledavaju, bojeći se narušiti ozbiljnost sobe, nešto se značajno krije u dječjim očima, žute knjige, putne relikvije i obasjan dan iza prozora, prašnjavi putovi vijugaju preko zažarenih ugara, polja gorocvijeta. Možda će negdje iz raži izviriti i glava bjelokosnog dječaka... Kada bi netko progovorio... Usne udovice srednjih godina, privlačne, još mladolika izgleda, jedva podrhtavaju, možda samo i čekaju da netko nešto upita. Odazvala bi se prigušenim zemaljskim glasom, u njemu su vrućina i prašina svih onih ljeta, i bol; smrznuta siva bol pogledat će iz njezinih, crvenkastim zrcima ilovače posutih, očiju. Ona, naravno, još pamti ono jutro dok su sniježile cvjetne laticice, pamti miris mahovine kojom je odisala prostrana soba, jutarnju svježinu što obavija nago tijelo, tek što je otvorila prozor u polumraku sobe u nju gledaju muševine oči – on leži u krevetu, lice mu je sivo, zapušteno, žalosno, iako ga takvog nikada nije vidjela – na njemu je bol napuštenosti. Ali ona ga nije odbacila, ona pamti... Odakle ta bol u njezinim očima? Odakle? Kada bi tko znao... Tã, dan je bio beskrajno jasan, čitavo njezino biće prisjeća se: od horizonta do horizonta ni oblaka, samo tu i tamo na cesti podignuta prašina, vrijeme je poljskih radova, žetve i odjednom... Takva bol, takvo ništavilo...

S litavskoga prevela: Mirjana Bračko